

Vabariigi Valitsuse korralduse „,Spordis dopingu kasutamise vastase rahvusvahelise konventsiooni” I lisa muudatuste heakskiitmine” eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Spordis dopingu kasutamise vastane rahvusvaheline konventsioon (edaspidi *konventsioon*) võeti vastu UNESCO peakonverentsil 19. oktoobril 2005. Konventsioon jõustus 1. veebruaril 2007. Vabariigi Valitsus kiitis konventsiooni heaks 5. juuli 2007 korraldusega nr 335. Konventsioon jõustus Eesti Vabariigi suhtes 1. oktoobril 2007.

Konventsioonil on kaks lisa, mis on konventsiooni lahutamatud osad. Neid muudetakse lihtsustatud korras. Siinse korraldusega kiidetakse heaks konventsiooni I lisa muudatused.

Korralduse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Kultuuriministeeriumi spordiosakonna nõunik Kaarel Nestor (628 2260, kaarel.nestor@kul.ee), Kultuuriministeeriumi õigus- ja haldusosakonna õigusnõunik Siiri Pelisaar (628 2225, siiri.pelisaar@kul.ee) ning Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA proviisor Janne Sepp (janne.sepp@eadse.ee).

Eelnõule on lisatud konventsiooni lisa ingliskeelne tekst ja tõlge eesti keelde. Konventsiooni lisa muudatused on tõlkinud Tartumaa Vandetõlk OÜ vandetõlk Katrin Kask (5556 7288, katrin.kask248@gmail.com).

2. Korralduse eesmärk

Korralduse eesmärk on kiita heaks konventsiooni I lisa muudatused.

Konventsiooni ja selle lisade eesmärk on dopingu kõrvaldamist silmas pidades edendada UNESCO kehakultuuri ja spordi valdkonna strateegia ja tegevusprogrammide kohaselt dopingu spordis kasutamise tõkestamist ja selle vastu võitlemist.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Konventsioonil on kaks lisa, mis on konventsiooni lahutamatud osad:

- 1) I lisa. Keelatud ainete ja meetodite nimekirja rahvusvaheline standard;
- 2) II lisa. Raviotstarbelise kasutamise erilubade andmise rahvusvaheline standard.

Eelnõu koosneb ühest lausest: kiita heaks konventsiooni I lisa muudatused.

Konventsiooni lisade muutmise erikorra ehk muudatuste lihtsustatud menetlemise sätestab konventsiooni artikkel 34. WADA (ingl k Word Anti-Doping Agency – Maailma Dopinguvastane Agentuur) teatab konventsiooni lisas sätestatud keelatud ainete ja meetodite nimekirja või raviotstarbelise kasutamise erilubade andmise standardite muudatustest UNESCO peadirektorile. Peadirektor teatab muudatustest kui konventsiooni asjakohaste lisade muutmise ettepanekutest viivitamata kõikidele konventsiooniosalistele. Konventsiooniosaliste konverents kiidab lisades tehtavad muudatused heaks oma istungjärgul või kirjalikult konsulteerides. Konventsiooniosaline võib esitada WADA muudatusettepanekute kohta vastuväited kas suuliselt konventsiooniosaliste konverentsil, kirjalikult UNESCO peadirektorile või muudatusettepanekud vaikimisi heaks kiita.

Artikli 34 lõike 3 kohaselt jõustuvad muudatused 45 päeva möödumisel UNESCO peadirektori teate saatmisest nende konventsiooniosaliste suhtes, kes ei ole peadirektorile enne teatanud, et ei võta nimetatud muudatusi vastu.

Keelatud ainete ja meetodite 2026. aasta nimekiri kiideti heaks WADA täitevkomitee kohtumisel 11. septembril 2025. a. 1. oktoobril 2025 saatis UNESCO peasekretär I lisa konventsiooniosalistele kirjalikule konsultatsioonile. Kultuuriministeeriumil, konsulteerides Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA-ga, muudatusettepanekute kohta vastuväiteid ei olnud. Samuti ei esitanud 14. novembriks 2025 vastuväiteid ükski teine konventsiooni osalisriik.

Viimane, 2025. aasta nimekiri kiideti Vabariigi Valitsuse korraldusega heaks 30.01.2025¹. Korrektne on välislepingu lisasid menetleda samas korras kui välislepingut. Seega tuleb konventsiooni I lisa muudatused heaks kiita Vabariigi Valitsusel. Konventsiooni I lisa muudatused avaldatakse Riigi Teatajas. Lisa avaldamine ametlikes kanalites on oluline ka seetõttu, et alates 1. märtsist 2020. a viitab konventsioonile dopingukuritegude määratlemisel ka karistusseadustiku § 195.

I lisa. Keelatud ainete ja meetodite nimekiri. Rahvusvaheline standard

Konventsioon juhindub WADA 5. märtsil 2003. aastal Kopenhaagenis vastu võetud maailma dopinguvastasest koodeksist (edaspidi *WADA koodeks*). Konventsiooniosalistes on kohustunud võtma konventsiooni eesmärkide saavutamiseks ettenähtud meetmete aluseks WADA koodeksi põhimõtted.

WADA koodeksi artikli 4.1 kommentaar ütleb: „Keelatud ainete ja keelatud meetodite nimekirja muudetakse ning see avaldatakse kiirendatud korras alati, kui selleks tekib vajadus. Õiguskindluse huvides avaldatakse uus keelatud ainete ja keelatud meetodite nimekiri igal aastal, olenemata sellest, kas nimekirjas on tehtud muudatusi. Uusim keelatud ainete ja keelatud meetodite nimekiri on alati kättesaadav WADA veebilehel. Keelatud ainete ja keelatud meetodite nimekiri moodustab spordis dopingu kasutamise vastase rahvusvahelise konventsiooni lahutamatu osa. WADA teavitab UNESCO peasekretäri kõigist muudatustest keelatud ainete ja keelatud meetodite nimekirjas.“²

Uus keelatud ainete nimekiri jõustub 1. jaanuaril 2026. Kuigi ainete ja meetodite nimekiri vaadatakse üle ja ajakohastatakse igal aastal, ei pruugi seal alati olulisi muudatusi olla. 2026. aasta keelatud ainete loetelu mõnevõrra täiendati, lisades täpsustavaid kommentaare osade keelatud ainete kohta, et hõlbustada sportlastel ja tugipersonalil nimekirja mõista.

Aine ja meetod võidakse lisada keelatud ainete ja meetodite nimekirja juhul kui on täidetud kaks järgnevat tingimust kolmest, mis on sätestatud WADA koodeksis:

- olemas on meditsiiniline või muu teaduslik tõendusmaterjal, farmakoloogiline toime või kogemus, mille kohaselt selline aine või meetod eraldi või koos muude ainete või meetoditega võib parandada või parandab sportlikku sooritusvõimet;
- olemas on meditsiiniline või muu teaduslik tõendusmaterjal, farmakoloogiline toime või kogemus, mille kohaselt kujutab sellise aine või meetodi kasutamine sportlase tervisele tegelikku või võimalikku ohtu;

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/231012025001>

² Maailma Dopinguvastane Koodeks 2021, mitteametlik eesti keelne tõlge. Allikas: Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA koduleht https://eadse.ee/wp-content/uploads/2021/12/ET_2021_Koodeks-1.pdf

- WADA on veendunud, et sellise aine või meetodi kasutamine on vastuolus WADA koodeksi sissejuhatuses kirjeldatud spordi vaimuga.

Lisaks võidakse aine või meetod lisada keelatud ainete ja meetodite nimekirja juhul, kui on meditsiiniliselt või teaduslikult teistiti tõestatud või on olemas farmakoloogiline toime või kogemus, et see aine või meetod aitab varjata muude keelatud ainete või keelatud meetodite kasutamist.

Aine või meetodi keelatud ainete ja meetodite nimekirja jõudmiseks vaatab selle üle ka WADA Tervise, Meditsiini ja Teaduse Komitee. See komitee koosneb ekspertidest üle maailma ning sinna on võimalik kandideerida ka Eesti ekspertidel. Lisaks saab Eesti esitada arvamusi keelatud ainete ja meetodite nimekirja kohta Euroopa Nõukogu dopinguvastase konventsiooni³ teaduse alatöörühma kaudu.

Muudatusi on tehtud keelatud ainete ja meetodite nimekirja sektsioonides S1, S2, S3, S4, M1, M3, S6, ja S9. Muudatused võrreldes 31. detsembrini 2025 kehtiva keelatud ainete ja keelatud meetodite nimekirjaga on järgmised:

Ained ja meetodid, mis on alati keelatud (võistluseseselt ja -väliselt)

KEELATUD AINED

S1. Anaboolse toimega ained

Rühma S.1.1. juurde lisati täpsustus, et keelatud steroidide estrid on samuti keelatud.

S2. Peptiidhormoonid, kasvufaktorid, sarnase toimega ained ja mimeetikumid

Pegmolesatiid lisati näitena EPO-mimeetiliste ainete juurde.

S3. Beeta-2 agonistid

Nimekirja täiendati infoga salmeterooli annustamise intervallide kohta, et vältida võimalikku ergogeenset (võimekust suurendavat) efekti, mis võib ületada terapeutilist toimet. Maksimaalne lubatud ööpäevane annus (200 mikrogrammi) jääb samaks.

S4. Hormoonid ja metaboolsed modulaatorid

2-fenüülbenso[h]kromeen-4-oon (sünonüümid α -naftoflavoon; 7,8-bensoflavoon) lisati näitena aromataasinhibiitorite juurde. Seda sünteetilist ainet on leitud toidulisandites.

5-N,6-N-bis(2-fluorofenüül)-[1,2,5]oksadiazolo[3,4-*b*]pürasiin-5,6-diamiin (sünonüüm BAM15) lisati näitena AMP-aktiveeritud proteiinikinaasi (AMPK) aktivaatorite juurde. Seda sünteetilist ainet on leitud toidulisandites.

KEELATUD MEETODID

M1. Vere ja vere koostisosade manipulatsioonid

³ Dopinguvastane konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/78753>

Lisati selgitus, et vere või verekomponentide loovutamine on keelatud, välja arvatud juhul, kui see toimub 1) analüütilistel eesmärkidel, sealhulgas meditsiinilisteks uuringuteks või dopingukontrolliks, või 2) doonorluseks riiklikult registreeritud ja akrediteeritud verekeskuses. Trombotsüütiderikas plasma (*Platelet-Rich Plasma, PRP*) ja sellega seotud protseduurid on jätkuvalt lubatud.

Keelatud meetodite hulka lisati uue jaotisena (M 1.4) süsinikmonooksiidi (CO) mittediagnostiline kasutamine. Teatud tingimustes võib see suurendada erütropoeesi. CO kasutamine diagnostilistel eesmärkidel, näiteks hemoglobiini kogumassi mõõtmiseks või kopsude diffusioonimahu määramiseks, on lubatud. Nimekirjas olev sõnastus võimaldab eristada CO ebaseaduslikku kasutamist ja selle organismi sattumist mujalt: looduslike põlemisprotsesside (nt suitsetamine), keskkonna (nt heitgaasid) või diagnostiliste protseduuride kaudu.

M3. Geeni- ja rakudoping

Normaalsete või geneetiliselt muundatud rakkude juurde lisati keeld kasutada ka rakukomponente (nt tuumad ja organelid, nagu mitokondrid ja ribosoomid).

Ained ja meetodid, mis on keelatud võistlussiseselt

KEELATUD AINED

S6. Stimuleeriva toimega ained

2-[bis(4-fluorofenüül)metüülsulfinüül]atseetamiid (flmodafiniil) ja 2-[bis(4-fluorofenüül)metüülsulfinüül]-N-hüdroksüatseetamiid (fladrafiniil) lisati S6.A määratlemata stimuleeriva toimega ainete juurde. Need määratlemata ained on modafiniili ja adrafiniili tugevatoimelised analoogid ning neid turustatakse toidulisanditena.

Konventsiooni muudetud lisa jõustub 1. jaanuaril 2026. Konventsiooniga on ühinetud Vabariigi Valitsuse otsusel. Kuivõrd konventsiooni lisad on konventsiooni lahutamatud osad, on tegemist konventsiooni muutmisega, mille sõlmimist tuleb välissuhtlemisseaduse § 25 lõike 1 kohaselt menetleda välislepingu sõlmimisega samas korras, kui välislepingus või selle sõlmimist käsitlevas õigusaktis ei ole ette nähtud teisiti. Seega tuleb konventsiooni I lisa muudatused heaks kiita Vabariigi Valitsusel. Põhiseaduses nimetatud ratifitseerimise aluseid ei esine.

Eelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja välissuhtlemisseadusega.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ja konventsiooni lisa tõlkes ei kasutata uusi ega võõrkeelseid termineid. Konventsiooni mõisted kattuvad spordiseaduse jt seaduste terminitega.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Konventsiooni lisa ei ole vastuolus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õigusega. EL-i liikmesriikidest on konventsiooniga ühinenud 27 liikmesriiki.

Dopinguvaldkonna küsimusi käsitletakse EL-is valdavalt koos rahvatervise ja alaealiste kaitsega. Varem oli see eelkõige spordieetika põhiprintsiip. Dopingu seotud küsimustele pühenduti EL-is põhjalikumalt 1999. aasta lõpus ja 2000. aastal. Euroopa Komisjon avaldas ühenduse plaani võitlusest dopingu vastu spordis, see algatus oli seotud WADA asutamisega 10. novembril 1999 ja EL-i osalemisega selles.

Euroopa Parlament võttis 14. aprillil 2005 vastu otsuse⁴, mis käsitleb võitlust dopingu kasutamise vastu spordis. Nimetatud otsuse punkti 8 kohaselt kutsub Euroopa Parlament liikmesriike ja komisjoni üles tihendama koostööd WADAs, Euroopa Nõukogus ja Maailma Terviseorganisatsioonis sellisel viisil, et see võimaldaks EL-il tõhusalt tegeleda dopingu kasutamise ennetamise ja ohjeldamisega.

6. Korralduse mõjud

Konventsiooni ja selle lisade eesmärk on edendada dopingu spordis kasutamise tõkestamist ja selle vastu võitlemist.

WADA koodeks ja selle lisad (standardid ning keelatud ainete ja meetodite nimekiri) tagavad kogu maailmas sportlastele ühtsed reeglid, mida tuleb järgida.

7. Korralduse rakendamiseks vajalikud kulutused ja korralduse rakendamise eeldatavad tulud

Konventsiooni lisa rakendamine ei too kaasa lisakulutusi.

Eeldatavad tulud on mitterahalist laadi.

8. Rakendusaktid

Konventsiooni muudetud lisa rakendamiseks ei ole vaja õigusakte vastu võtta, muuta ega kehtetuks tunnistada.

9. Jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras. Konventsiooni muudetud lisa rakendatakse 1. jaanuarist 2026.

10. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Sotsiaalministeeriumile ja Välisministeeriumile.

⁴ ELT C 033 E, 9.02.2006, lk 590–591.